

SUDAN'DA YENİ DÖNEM

Serhat Orakçı

INSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Orakçı, Serhat. "Sudan'da Yeni Dönem", İNSAMER, 11.04.2019.

Sudan'da tarih tekerrür ediyor dense abartılmış olmaz. 2018'in son günlerinde başlayan protesto gösterilerinin o günden bu yana aralıksız sürdüğü Sudan, 11 Nisan Perşembe sabahı önemli bir eşiğe geldi. Ordu, sabah saatlerinde Başkanlık Sarayı'nı kuşatarak yönetime el koydu. 30 yıldır iktidarda bulunan Ömer el-Beşir istifa ederek görevi bıraktı. Bu sıcak gelişmelerle birlikte Sudan'da bir dönem resmen bitmiş oldu. Olayların bu noktaya gelmesinde şüphesiz 19 Aralık'tan sonra ülkede yaşanan gelişmeler belirleyici oldu.

Protesto gösterileri ilk olarak ekmek fiyatlarındaki anormal artış nedeniyle Sudan'ın kuzeyindeki Atbara şehrinde -19 Aralık'ta başladı. Lakin kısa sürede ülke geneline yayılarak siyasal bir form kazandı ve 30 yıldır ülkeyi yöneten Devlet Başkanı Ömer el-Beşir'in istifası arzulanır hale geldi. Ülkenin değişik

bölge ve şehirlerinde Ömer el-Beşir karşıtı gösteriler düzenlenirken rejim bu gösterilerde önce İsrail'in parmağı olduğunu, zaman zaman da gösterilerin komünistlerin işi olduğunu ileri sürerek göstericilere sert müdahalelerde bulundu. İnsan ölümlerinin yaşanması üzerine rejim karşıtı protestolar daha da güçlendi ve HRW (İnsan Hakları İzleme Örgütü) gibi insan hakları örgütleri çeşitli raporlar yayımlayarak barışçıl göstericilere yönelik şiddet uygulanmasını kınadılar.

Kendini karşı atağa geçmek zorunda hisseden Ömer el-Beşir, ülkenin değişik vilayetlerini ziyaret ederek destek mitingleri düzenledi ve bazı açılışlar gerçekleştirdi. Ne var ki bu çabaları protesto gösterilerini sona erdirmeye yetmedi. Özellikle Sudan İstihbaratı'na (NISS) bağlı güvenlik birimlerinin protestocuları dağıtmak için giriştiği müdahaleler esnasında gerçek

INSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

mermi kullanılması, evlere zorla girilmesi ve insanlara işkence yapılması gibi durumlar, halk nazarında büyük tepki topladı.

Protestoların organizasyonunda rol oynayan Sudan Meslek Birlikleri (SPA), ülkedeki bütün kesimlere seslenerek rejim karşıtı tüm grupları bir çatı altında toplamayı başardı. Sudan'da Ümmet Partisi gibi geleneksel İslami kanadı temsil eden Sufi tarikat tabanlı siyasi partiler ve seküler görüşe sahip Mu'temer es-Sudani gibi diğer siyasi oluşumlar, *Özgürlük ve Değişim Deklerasyonu* adı altında bir araya geldiler. Sudan toplumunun farklı kesimlerini temsil eden bütün bu gruplar prensipte; Ömer el-Beşir'e görevi bıraktırma, güvenilir ve tarafsız bir isim önderliğinde geçiş hükümeti kurulması ve demokratik bir sisteme geçişin sağlanması prensibinde birleştiler.

Yaşanan gelişmeler üzerine birtakım tedbirler almaya çalışan Ömer el-Beşir ise, gösterileri bastırmada etkisiz kaldığı gerekçesiyle tüm hükümeti görevden aldı ve ülkede bir yıl süreyle sıkıyönetim ilan edildiğini duyurdu. Yeni hükümeti güvendiği asker kökenli isimlerden oluşturan el-Beşir, aynı zamanda partisinin genel başkanlığını da güvendiği bir isim olan Ahmed Harun'a devretti. Lakin el-Beşir'in 2020 yılında görev süresinin dolmasıyla yapılacak seçiminde aday olmayacağını sinyallerini vermesi yanı sıra izinsiz gösteri ve yürüyüşlere getirilen ağır cezalara rağmen, protesto gösterileri devam etti. Parlamento da bir yıllık sıkıyönetim kararını uygun bulmayarak bu süreyi altı ay ile sınırlandırdı. Özgürlük, adalet, barış gibi sloganları kullanan göstericiler, çoğunlukla iktidarda bulunan isimlerin karıştığı yolsuzlukları da dile getirmekten geri durmadılar. Böylece dört ay gibi bir süre zarfında -yukarıda özetlendiği şekilde- ülke önemli bir eşiğe gelmiş oldu.

SPA ve *Özgürlük ve Değişim Deklerasyonu*'na imza atan oluşumların organizatörlüğünde yürüten protesto, grev ve oturma eylemlerinin temel hedefi, başından itibaren Devlet Başkanı Ömer el-Beşir'i istifaya zorlamak ve ülkede katılımcı bir sisteme geçişi sağlamaktı. Son dört aydır dağınık gruplar halinde farklı lokasyonlarda eylemler gerçekleştiren göstericiler, 6 Nisan 2019 tarihinde Savunma Bakanlığı önünde toplanma kararı alarak burada oturma eylemi başlattılar. Bu taktik, gösteri organizatörleri ile ordu içinden rejim karşıtı bir grubun temas sağladığı şeklinde yorumlandı. Yoğun ilginin olduğu oturma eylemi esnasında

halk ile askerler arasında yakınlaşma gerçekleşirken NISS'e bağlı güvenlik birimlerinin halkı dağıtma çabası üç kez askerler tarafından önlendi. Kısmen askerin halka desteği şeklinde yorumlanan bu durum sonrasında birkaç kez asker ile istihbarata bağlı güvenlik birimleri arasında ufak çaplı sıcak restleşmeler vuku buldu. 6 Nisan'dan bu yana yaşanan olaylar esnasında 5'i asker, toplam 21 kişi hayatını kaybetti.

6 Nisan Cumartesi gününden itibaren sıcak gelişmelerin yaşandığı ülkede, en son 10 Nisan'da hükümet yetkilileri bazı sert açıklamalar yaparak gösterilerinin dağıtılacağını sinyallerini verirken bugün için (11 Nisan) Ömer el-Beşir taraftarlarının katılımıyla bir miting düzenleneceği duyuruldu. Hartum dışından silahlı kişileri taşıdığı iddia edilen bazı otobüslerin şehre girmeden yakalandığı yönünde gelen haberleri müteakip ülkede gece yarısından sonra sıcak gelişmeler yaşanmaya başladı. 11 Nisan Perşembe sabah 06.30 sularında askerlerin Başkanlık Sarayı'nı kuşattığı, TV ve radyo yayınlarının yapıldığı kompleksi tuttuğu ve yönetime el konulduğu haberleri, ülkedeki denklemi bir anda değiştirdi.

Sudan'da tarih tekerrür ediyor dense abartılmış olmaz. (...)
Yaşananlar 1964 ve 1985 yılındaki olaylarla neredeyse tıpatıp aynı.

Bu girişimle birlikte Sudan’da bir dönem sona ermiş görünüyor. Sudan’da yaşananlar 1964 ve 1985 yılındaki olaylarla neredeyse tıpatıp aynı. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle başlayan yoğun halk protestoları 1964’te İbrahim Abboud ve 1985’te Cafer Nimeyri iktidarlarının sonunu getirmişti. Sudan’da bugün âdeta tarih tekerrür ediyor. Yeni dönemde siyaseti bir süre Askerî Geçiş Konseyi şekillendirecek. Ancak bu zamana kadar protesto gösterilerine öncülük

eden ve rejimin güvenlik güçlerinin baskılara boyun eğmeden direnen siyasi oluşum ve platformlar, iktidarın seçim yoluyla hızla sivil bir idareye geçişini arzulamaktalar. Şu aşamada yakın vadede ülkede işlerin çatışmaya veya bir iç savaşa dönüşmeden toparlanması en önemli ihtiyaç. Birçok Arap ülkesinin iç savaş yaşadığı bir dönemde, Sudan’daki tüm aktörlerin çok dikkatli hareket etmesi gerekiyor.

